

УДК 340.12(477)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4486517>

**С.М. МЕЛЬНИЧУК,**

професор кафедри публічного та приватного права Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент, м. Івано-Франківськ, Україна; e-mail: [smmelnichyk@gmail.com](mailto:smmelnichyk@gmail.com);  
**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-7270-040X>

## ІНТЕРПРЕТАЦІЙНО-ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

**S.M. MELNYCHUK,**

Professor, Department of Public and Private law, Prykarpathian Faculty (Ivano-Frankivsk), the National Academy of Internal Affairs, Doctor of Law, Associate Professor, Ivano-Frankivsk, Ukraine; e-mail: [smmelnichyk@gmail.com](mailto:smmelnichyk@gmail.com);  
**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-7270-040X>

### THE INTERPRETIVE LEGAL POSITION OF CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE: GENERAL THEORETICAL ISSUES

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

**Постановка проблеми.** Інтерпретаційно-правова діяльність Конституційного Суду України необхідна для реалізації стратегічного курсу держави, а правові позиції, сформовані в процесі її здійснення виступають важливим інструментом для реалізації конституційних положень та забезпечення законності в цьому процесі, що й зумовлює їх поглиблений аналіз. **Метою** статті є обґрунтування правової природи інтерпретаційно-правових позицій Конституційного Суду України, зокрема: сучасного розуміння поняття "правові позиції", співвідношення понять "юридичні позиції", "правові позиції"; "інтерпретаційно-правові позиції Конституційного Суду України"; стан функціонування інтерпретаційно-правових позицій Конституційного Суду України та пропозиції щодо його вдосконалення. **Методи.** Для вирішення завдань зумовлених метою дослідження використано відповідний методологічний інструментарій. Діалектичний підхід дав змогу розглядати інтерпретаційно-правові позиції Конституційного Суду України в їх розвитку, взаємодії, взаємопов'язаності, а діяльнісний – через соціально значущі дії суб'єктів. Використовувався й потребовий підхід для виявлення суспільних потреб в правових позиціях загалом. Аналіз документів як прийом соціологічної методології дав змогу виявити проблем формування, об'єктивності, реалізації інтерпретаційно-правових позицій Конституційного Суду. За допомогою теоретико-юридичного методу як способу пізнання державно-правових явищ отримано реальні правові знання про інтерпретаційно-правові позиції Конституційного Суду України, уточнено загальнотеоретичний понятійно-категоріальний апарат. **Результати.** Обґрунтовано правову природу інтерпретаційно-правових позицій Конституційного Суду України. **Висновки.** За результатом аналізу поглядів висловлених на розуміння поняття правових позицій уточнено їх основні характеристики, виявлення яких дало змогу сформулювати визначення їх поняття як об'єктивно аргументованих нормативно-, інтерпретаційно- та індивідуально-правових приписів, що об'єктивуються у відповідних правових актах. З огляду на важливу роль в процесі офіційного тлумачення норм Конституції пропонуємо внести зміни до ст.92 Закону України "Про Конституційний Суд України" від 13.07.2017 р. № 2136-VIII, в частині заміни терміну "юридична позиція" на термін "інтерпретаційно-правова позиція Конституційного Суду України"; легалізувати поняття інтерпретаційно-правової позиції Конституційного Суду України як об'єктивно аргументованих інтерпретаційно-правових приписів, що мають формально-обов'язковий характер і забезпечують однотипне розуміння змісту норм Конституції України; закріпити порядок формування і застосування інтерпретаційно-правових позицій Конституційного Суду України, зокрема й тих, які були розвинуті чи конкретизовані, змінені в наступних актах Суду.

**Ключові слова:** Конституційний Суд України; правові позиції; юридичні позиції; правова аргументація; інтерпретаційно-правові позиції Конституційного Суду України; інтерпретаційно-правова діяльність

\*\*\*

**Problem statement.** The interpretive and legal activity of the Constitutional Court of Ukraine is necessary for the implementation of the strategic course of the state, and the legal positions formed in the process of its implementation are an important tool for implementing constitutional provisions and ensuring legality in this process, which determines their in-depth analysis. **Purpose.** The purpose of this article is to substantiate the legal nature of the interpretative and legal positions of the Constitutional Court of Ukraine, in particular: modern understanding of the concept of "legal positions", the relationship between the concepts of "legal positions", "legal positions"; the state of functioning of the interpretive and legal positions of the Constitutional Court of Ukraine and proposals for its improvement. **Methods.** Appropriate methodological tools were used to solve the problems conditioned by the purpose of the research. The dialectical approach made it possible to consider the interpretive and legal positions of the Constitutional Court of Ukraine in their development, interaction, interconnectedness, and activity – through the socially significant actions of the subjects. The necessary approach was also used to identify public needs in legal positions in general. The analysis of documents as a method of sociological methodology made it possible to identify problems of formation, objectification, and implementation of interpretive and legal positions of the Constitutional Court. With the help of the theoretical and legal method as a way of cognition of state and legal phenomena, real legal knowledge about the interpretive and legal positions of the Constitutional Court of Ukraine was obtained, the general theoretical conceptual and categorical apparatus was specified. **Results.** The legal nature of the interpretive and legal positions of the Constitutional Court of Ukraine is substantiated. **Conclusions.** Because of the analysis of the views expressed on the understanding of the concept of legal positions, their main characteristics are clarified, the identification of which allowed formulating the definition of their concept as objectively substantiated normative, interpretative, and individual legal prescriptions objectified in relevant legal acts. Given the important role in the process of official interpretation of the Constitution, we propose to amend Art. 92 of the Law of Ukraine "On the Constitutional Court of Ukraine" of 13.07.2017 No. 2136–VIII, in terms of replacing the term "legal position" with the term "interpretive and legal position of the Constitutional Court of Ukraine"; to legalize the notion of the interpretative-legal position of the Constitutional Court of Ukraine "as objectively substantiated interpretative-legal prescriptions, which have a formally obligatory character and provide the same understanding of the content of the norms of the Constitution of Ukraine; to consolidate the procedure for the formation and application of interpretative and legal positions of the Constitutional Court of Ukraine, including those that have been developed or specified, changed in subsequent acts of the Court.

**Key words:** *Constitutional Court of Ukraine; legal positions; legal positions; legal argumentation; interpretative-legal positions of the Constitutional Court of Ukraine; interpretative-legal activity*

### Постановка проблеми

За допомогою інтерпретаційно-правових правових позицій Конституційного Суду України відбувається процес безпосереднього застосування норм Конституції України. Незважаючи на важливість означеної інтерпретаційно-правової діяльності Конституційного Суду України, після прийняття нового Закону України "Про Конституційний Суд України" від 13.07.2017 р. № 2136–VIII спостерігається відсутність рішень із офіційного тлумачення Конституції України. Але така діяльність є витребуваною для реалізації стратегічного курсу держави, а сформовані правові позиції в процесі її здійснення є важливим інструментом підвищення ефективності реалізації конституційних положень та забезпечення законності у цьому процесі; результатом проведення своєрідної ревізії в системних зв'язках правових норм, зв'язках субординації.

Правові позиції щодо діяльності Конституційного Суду України в останні роки розглядалися В. Бринцевим у контексті судового конституціоналізму в Україні [1]; А. Селівановим із доктринального верховенства та незмінюваності правових позицій Конституційного Суду України [2];

Л. Луць із аргументації в судових правових позиціях [3]; Т. Хмарук із незмінюваності правових позицій Конституційного Суду України [4]; С. Шевчук із загальнотеоретичних проблем нормативності актів судової влади [5] та інших.

В зарубіжній літературі Дж. Діксон (Dickson, 2016) правові позиції розглядає в контексті розуміння інтерпретації та узгодженості правових аргументів у ній [6]; М. Зірк-Садовський (Zirk-Sadowski, 2012) – в контексті дериваційної теорії інтерпретації [7]; О. Амман (Ammann, 2019) – стосовно діяльності судів щодо тлумачення міжнародного права [8] та іншому.

При цьому поняття "інтерпретаційно-правові позиції Конституційного Суду України", поняття "правові позиції" його співвідношення з "юридичні позиції" все ще залишаються дискусійними.

Тому метою статті є з'ясування інтерпретаційно-правових позицій Конституційного Суду України. Її завданнями є з'ясувати сучасне розуміння поняття "правові позиції", "інтерпретаційно-правові позиції Конституційного Суду України"; виявити співвідношення понять "правові позиції", "юридичні позиції"; з'ясувати стан впорядкування функціонування інтерпретаційно-

правових позицій Конституційного Суду України та сформулювати пропозиції щодо його удосконалення. Новизна роботи полягає у виявленні правової природи інтерпретаційно-правових позицій Конституційного Суду України, уточненні ознак та понять "правова позиція", "правова позиція Конституційного Суду України".

### Правові позиції: сучасне розуміння

Деякими авторами, зокрема С. Алексеєвим, В. Зорькіним, Б. Малишевим вживалося поняття "правоположення", яке було сформоване для опосередкованого визнання правотворчого характеру судової практики того часу. Західна правова наука не оперує поняттям "правоположення" – нині це поняття вживається як синонім поняття "правова позиція".

В сучасний період поняття "правові позиції" є доволі витребуваним, як в юридичній теорії, так і в практиці, загальноновизнаним у вітчизняній науці, зокрема конституційного права, але з різними підходами до його розуміння.

За цими підходами під правовими позиціями, на думку П. Ткачук, розуміються певні правові погляди, певне розуміння правової ситуації [9, с.10]; А. Гринева – оцінка правової реальності, система правових аргументів, що лежать в основі законотворчої, судової та іншої правозастосовної діяльності; логіко-мовні конструкції, що виражають відношення суб'єкта до правових явищ і процесів [10, с.9]; Ю. Тихомирова – оцінка актів і дій в одній колізійній ситуації, стійко повторювана в аналогічних ситуаціях, діях і актах [11, с.73]; В. Степанкова – усвідомлена, мотивована і публічно виражена (продемонстрована) переконаність суб'єкта (суб'єктів) в істинності свого розуміння проблем правової дійсності, їх окремих форм і проявів, шляхів ефективного вирішення. Правова позиція постає як специфічний соціальний орієнтир, який вказує вектор провідних тенденцій в юридичній сфері [12, с.8]; В. Карташова – відповідним чином усвідомлене, мотивоване і зовні виражене положення щодо дозволу того чи іншого юридичного питання, ситуації й іншого [13, с.234].

Наведені визначення хоча й різнобічні, але заслуговують на увагу, оскільки в сукупності розкривають сутність такого явища як правові позиції, визначають мету їх створення і призначення.

Разом із тим, в юридичній літературі висловлюються погляди й щодо такого важливого питання, як розуміння судово-правових позицій з кута зору обґрунтування таких приписів правовими аргументами.

Так, у цьому контексті термін "судово-правові позиції" розглядається як частина судового рішення, що складається з системи аргументів. При цьому зауважується, що правові позиції самі по собі не є джерелом права, а судові рішення, в яких вони зафіксовані, об'єктивують нормативно-правові або правороз'яснювальні приписи або ж приписи, встановлюють критерії однакового правозастосування. З метою обґрунтування таких приписів, як вказує Л. Луць, використовуються в основному правові аргументи, що істотно звужує коло прийомів, які встановлюють істинність тезових положень й обґрунтованість доцільності таких приписів, доказ їх важливості у відповідних життєвих ситуаціях, перевагу в порівнянні з іншими положеннями [3, с.22].

Разом із тим в деяких сформульованих поняттях "правова позиція", акцентовано увагу на тому, на думку Б. Бляхман, що це результат оцінки фактів станів з боку суб'єктів правовідносин, яка відбувається на основі їх внутрішнього переконання, оскільки правова позиція є продуктом розумової діяльності людини, перш за все, професіонала [14, с.74–81]. В основі такого визначення лежить ідея, що під впливом внутрішнього психічного стану суб'єкта обумовленого відношенням до обставин вибудовується версія істинності прийнятого рішення. Подібні розуміння правових позицій не відображають їх об'єктивності. Питання аргументації та вибору аргументів є дуже важливими для процесу формування правових позицій в загальному їх розумінні. Адже аргументація правових позицій здійснюється через побудову її тексту, який містить тезу та правові підстави аргументації.

Деякі автори наводять низку ознак цього явища, але найважливішою ознакою, її стрижнем, вважають структурованість змісту думки на основі правової ідеї. В її основі лежить наступна логіка: певні фактичні дані, які виявляють необхідність правового регулювання, пропонується відрегулювати відповідно до будь-якого принципу, якщо відносини вже регулюються юридичними нормами, нерідко пропонується більш досконале юридичне опосередкування [15, с.25–26].

Все це свідчить про дискусійність розуміння поняття "правові позиції" в юридичній науці, але з іншого боку аналіз цього явища дозволив уточнити основні його характеристики. Насамперед, правові позиції є: частиною правового акта; вони формуються уповноваженими на правотворчу, інтерпретаційно-правову чи правозастосовну діяльність суб'єктами; створюються за-

вдяки системі об'єктивних правових аргументів; є основою для формування нормативно-правових, інтерпретаційно-правових та індивідуально-правових приписів, що мають формально-обов'язковий характер; об'єктивуються в правотворчих, інтерпретаційно-правових, правозастосовних актах.

Відповідно, правові позиції – це об'єктивно аргументовані нормативно-, інтерпретаційно-, та індивідуально-правові приписи, що об'єктивуються у відповідних правових актах [16].

### **Правові позиції Конституційного Суду України чи юридичні?**

В юридичній літературі ще донедавна це явище в діяльності Конституційного Суду України позначалося терміном "правові позиції", в широкому його розумінні за різними підходами, які свідчать про дискусійність наукових поглядів.

Так, С. Шевчук, 2008 їх трактував як такі, що вироблені в ході діяльності Конституційного Суду України і є результатом розкриття змісту норм права, мають нормативну силу [5, с. 39]; П. Ткачук – як результат діяльності Конституційного Суду у формі висновків, роз'яснень, правоположень, доктрин, в яких міститься тлумачення неявного смислу закону, правова оцінка або правове визначення, сукупність правових уявлень і знань щодо вирішення конкретної ситуації, які є обов'язковими для всіх суб'єктів правовідносин [9, с.10]; Г. Христова – як результат системного тлумачення Конституційним Судом України законів та Конституції України, який у концентрованому вигляді виражає не тільки "букву", а й "дух" відповідних законодавчих положень, має загальнообов'язковий, нормативний характер і міститься в усіх видах його актів, окрім внутрішньо організаційних, може коригуватися органом конституційного контролю за умови істотних змін у законодавстві та правовій системі, загалом, зумовлених соціально-політичними перетвореннями в державі [17, с.54].

Висловлювалися також міркування, наприклад, В. Бринцевим, що правові позиції можуть застосовуватися на практиці разом чи окремо від положення Конституції або закону України, яке було ним витлумачено, оскільки закріплені в його актах положення мають правове значення для регулювання суспільних відносин [1, с.135–195]; А. Селівановим, що вони відображають регулятивну, а точніше, функцію корегування, яку здійснює Суд щодо законів, указів Президента України та постанов уряду, коли закон, норма або навіть нормативний акт, у цілому, вилу-

чається з правової системи. З огляду на зміст правових позицій вони можуть бути наявні як у мотивувальній, так і в резолютивній частинах рішення [2, с.50].

Втім сучасне законодавство вже не використовує термін "правові позиції". Закон України "Про Конституційний Суд України" від 13.07.2017 р. № 2136–VIII ввів в обіг термін "юридична позиція" і надав Конституційному Суду України повноваження щодо офіційного тлумачення тільки Конституції України.

А це все викликає потребу в з'ясуванні співвідношення понять "правові позиції" та "юридичні позиції".

Насамперед, потрібно виявити етимологічну сутність термінів "юридичний", "правовий". В мовних словниках розуміння терміну "юридичний" зводиться до такого значення: це пов'язаний із законодавством, правовими нормами і практичним їх застосуванням [18, с.615]; такий, що відповідає законам, праву, вимогам законодавства; такий, що має офіційне право на щонебудь; такий, що відноситься до роботи юриста, юристів [19, с.1529].

А термін "правовий" розуміється як такий, що стосується права [18, с.507].

Слід звернути увагу й на рішення Конституційного Суду України від 02.11.2004 р. № 15-рп/2004 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) де серед іншого вказано, що "...право не обмежується лише законодавством як однією з його форм..." [20].

В літературі "право" (позитивне право), зазвичай, розуміється як система встановлених, або санкціонованих державою загальнообов'язкових правил (норм) поведінки [18, с.506]. А, позиція – як точка зору, ставлення до чогонебудь, що визначає характер поведінки [18].

Втім, ці терміни використовуються як словосполучення: правові позиції, юридичні позиції, що позначають близькі за змістом, але самостійні явища.

В юридичній літературі більш вживаним є поняття "правові позиції". Втім, Т. Хмарук висловлює погляди, що ці поняття є аналогічні за змістом, відображають ідентичні за своєю правовою природою рішення органу конституційної юрисдикції, а тому їх можна вважати синонімами [4, с.167].

З огляду на це, слова "юридичний" і "право-

вий" не тотожні, але близькі за змістом. Поняття "правовий" ширше, й охоплює собою поняття "юридичний". Стосовно до умовиводу, що міститься в результативному акті інтерпретаційно-правової форми, слід застосовувати термін "правова позиція". Адже в ході інтерпретаційно-правової діяльності відбувається складний процес аргументованого взаємоузгодження та адаптації юридичних конструкцій з позаінституційними формами існування права в межах політико-юридичного ідеалу сучасної держави Україна, внаслідок чого виробляється точка зору, яка визначає характер поведінки суб'єкта уповноваженого на виконання функцій держави в тій чи іншій правовій формі як правової. Зведення правової позиції до юридичної веде до звуження кола засобів аргументації у процесі встановлення змісту норм права. У межах юридичної аргументації застосовуються лише спеціальні правові засоби, закріплені у джерелах права, а у межах правової аргументації – окрім правових, ще й інші соціальні засоби (інколи і не лише соціальні), завдяки яким обґрунтовується чи спростовується істинність правових положень. Така аргументація застосовується, зокрема, Європейським судом з прав людини, що дозволяє його рішення використовувати як правотлумачні судові прецеденти для обґрунтування, мотивації змісту будь-яких інших правових актів, зокрема рішень національних судів.

А тому вживаний законодавцем термін "юридичні позиції" звукує його зміст, зокрема, в частині застосування лише юридичних аргументів, на підставі яких вони формуються [16].

Інтерпретаційно-правова практика ж інших держав свідчить про використання правових аргументів (зокрема і соціальних) в широкому їх розумінні.

У вітчизняній практиці також наголошується на важливості використання правових аргументів.

Як зазначається в окремій думці судді М.І. Мельника (Висновок Конституційного Суду України № 3-в/2018) [21], значення акту органу конституційної юрисдикції полягає не лише в його резолютивній частині, а й у тій аргументації, яку суд наводить для її обґрунтування, і яка засвідчує рівень (належність) здійсненого ним конституційного контролю. Повноцінна аргументація (переконлива, повна та зрозуміла), на відміну від набору прописних формальностей, збільшує юридичну вагомість і суспільну цінність акту Суду.

Видається, що використання поняття правові позиції є більш доцільним, зокрема і в межах

цього дослідження.

### **Інтерпретаційно-правові позиції Конституційного Суду України**

Важливим є і аналіз правових позицій Конституційного Суду України, щодо яких в юридичній літературі висловлюються різні позиції.

Так, як зазначає Х. Приходько, правові позиції, зокрема, Конституційного Суду України, можна визначити як систему концептуальних послідовних, взаємоузгоджених висновків, правоположень, умовиводів, аргументів і заперечень Конституційного Суду України, сформульованих на підставі Конституції та законів України та з урахуванням загальноновизнаних правових цінностей, конституційних принципів і міжнародних стандартів, у межах законодавчо визначених повноважень і в порядку конституційного провадження [22, с.44]; як зазначає І. Шевчук, це результат офіційного тлумачення правових норм й характеризуються правовим змістом, загальнообов'язковістю, нормативністю. Правові позиції містяться у рішеннях, висновках і ухвалах Конституційного Суду України [23, с.1064].

Висловлюються й протилежні думки, в яких висловлюються міркування про те, що не можна погодитися з досить поширеною в наукових колах думкою, що правові позиції Конституційного Суду України можуть бути сформульовані в будь-якому його акті, в тому числі у процесуальних ухвалах і навіть в окремій думці судді (А. Головін) [24, с.216], а також довільним зрівнянням юридичної сили процесуальних ухвал та сформульованих у них правових позицій з правовими позиціями, викладеними у рішеннях/висновках Конституційного Суду України, оскільки вони за своєю юридичною силою суттєво відрізняються (В. Овчаренко) [25, с.62–63]. І такі зауваження обґрунтовуються тим, що рішення/висновок приймається на пленарному засіданні, що є повноважним за умови участі не менше 12 суддів, за умови, що його підтримала кваліфікована більшість конституційного складу Конституційного Суду України (не менше 10 суддів). Натомість процесуальні ухвали мають проміжний характер, тобто є результатом завершення певної стадії провадження і, як правило, приймаються простою більшістю від присутніх на засіданні суддів Конституційного Суду України, і тому роз'яснення, поняття, доктрини або дефініції, що містяться в цих актах, не можуть відображати колективну думку органу конституційної юрисдикції. Правові позиції Конституційного Суду України де-факто ототожнюються з його

офіційною думкою (сукупним продуктом окремих думок щодо правових питань, які відіграють роль групового правового світогляду), то такий статус можуть мати лише ті роз'яснення, догми, концепції, поняття чи дефініції, що схвалені встановленою законом більшістю від конституційного складу Конституційного Суду України.

І. Домбровський та В. Гергелійник наголошують на невизначеності, зокрема поняття "правова позиція Конституційного Суду України"; "юридична (правова) сила правової позиції Суду"; "процедурно-процесуальний порядок формування та перегляду правових позицій Суду" [26, с.140].

Аналіз такого явища як інтерпретаційно-правові позиції Конституційного Суду України дозволив уточнити його основні ознаки. Насамперед, як ми вказували, вони "є частиною (мотивувальною чи/та резолютивною) рішення Конституційного Суду України; формуються уповноваженим на інтерпретаційно-правову діяльність Конституційного Суду України; створюються завдяки системі правових аргументів; є основою для формування інтерпретаційно-правового припису, що має формально-обов'язковий характер; забезпечують однотипне розуміння змісту норм Конституції України; об'єктивуються в інтерпретаційно-правових актах Конституційного Суду України". Де під інтерпретаційно-правовими позиціями Конституційного Суду України слід розуміти "об'єктивно аргументовані інтерпретаційно-правові приписи, що мають формально-обов'язковий характер і забезпечують однотипне розуміння змісту норм Конституції України" [16].

### **Перегляд інтерпретаційно-правових позицій Конституційного Суду України**

Висловлені інтерпретаційно-правові позиції Конституційного Суду України зі збігом часу можуть потребувати розвитку в зв'язку з суттєвими суспільними змінами. І з цього приводу С. Калинюк висловлює потребу перегляду певних позицій через зміну соціально-політичного устрою держави та часткову політичну заангажованість Суду у попередні роки його діяльності [27, с.195]; О. Шостенко – про зміну домінуючого правового уявлення національної юридичної еліти з того чи іншого питання, тобто необхідність враховувати фактор прогресивної зміни пануючих теоретично-правових уявлень юридичної еліти, що, наприклад, може відбуватися під впливом зміни внутрішніх форм права у різних його сферах [28, с.802].

У ч.2 ст.92 Закону України "Про Конституційний Суд України" від 13.07.2017 р. № 2136–VIII [29] закріплена можливість Конституційного Суду України розвивати і конкретизувати юридичну позицію Суду у своїх наступних актах, змінювати юридичну позицію Суду в разі суттєвої зміни нормативного регулювання, яким керувався Суд при висловленні такої позиції, або за наявності об'єктивних підстав необхідності покращення захисту конституційних прав і свобод з урахуванням міжнародних зобов'язань України та за умови обґрунтування такої зміни в акті Суду.

Легалізація можливості розвитку вже сформованої інтерпретаційно-правової позиції Конституційного Суду України є позитивною і, як свідчить аналіз зарубіжної літератури – Д. Фінк (Finck, 1997), В. Цайдлер (Zeidler, 1987) – використовується в інших державах, зокрема Литовській Республіці, Сполучених Штатах Америки, Федеративній Республіці Німеччини [30, с.62; 31, с.149; 32, с.521].

Втім, в юридичній теорії та практиці висловлюються різні погляди щодо обов'язковості і чинності змінених інтерпретаційно-правових позицій органу конституційної юрисдикції, зокрема, що вироблена Конституційним Судом України правова позиція, як складова його рішення, не може бути відмінена або скасована; вона має діяти доти, поки будуть чинними норми Конституції та законів України, на яких вона базується [9, с.21]; перегляд правової позиції не означає перегляду рішення, у якому її було сформульовано, тому слід відрізнити рішення конституційного суду від його правових позицій, які в певному сенсі співвідносяться як форма і зміст; окремі правові позиції, сформульовані, наприклад, у процесі дослідження положень Конституції України, що втратили чинність у зв'язку з визнанням неконституційним законів про внесення змін до Конституції України не були переглянуті або скасовані, вони просто втратили актуальність та мають лише історичне значення [25, с.64, 66].

Все це свідчить про потребу унормування положень щодо питань пов'язаних із змінами чи відхиленням від сформованих раніше інтерпретаційно-правових позицій Конституційним Судом України, що є необхідним і з точки зору реалізації.

### **Висновки**

1. Уточнені основні характеристики та сформульовано поняття правових позицій як об'єктивно аргументованих нормативно-, інтерпрета-

ційно- та індивідуально-правових приписів, що об'єктивуються у відповідних правових актах.

2. Запропоновані зміни до ст. 92 Закону України "Про Конституційний Суд України" від 13.07.2017 р. № 2136–VIII, в частині заміни терміну "юридична позиція" на термін "інтерпретаційно-правова позиція Конституційного Суду України"; що дозволяє легалізувати поняття інтерпретаційно-правової позиції Конституційного Суду України як об'єктивно аргументовані інтерпретаційно-правові приписи, що мають формально-обов'язковий характер і забезпечують однотипне розуміння змісту норм Конституції

України. Цим закріплюється порядок формування і застосування інтерпретаційно-правових позицій Конституційного Суду України, зокрема й тих, які були розвинуті чи конкретизовані, змінені в наступних актах Суду.

#### **Конфлікт інтересів**

Автор заявляє про відсутність жодних конфліктів інтересів.

#### **Вираз вдячності**

Стаття підготовлена за відсутності підтримки.

#### **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

1. Бринцев В. Д. Судовий конституціоналізм в Україні: доктрина і практика формування: монографія у 2 кн. Кн. 1. Х.: Право, 2013. 392 с.
2. Селіванов А. Характерні ознаки доктринального верховенства та незмінюваності правових позицій Конституційного Суду України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2011. № 4–5. С. 50–56.
3. Луць Л. А. Аргументация и судебные правовые позиции. *Юридическая техника*. 2013. № 7. Ч.1. С. 19–22.
4. Хмарук Т. В. До питання щодо незмінюваності правових позицій Конституційного Суду України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2017. С. 167–174.
5. Шевчук С. В. Загальнотеоретичні проблеми нормативності актів судової влади: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01. Х., 2008. 374 с.
6. Dickson, Julie, "Inter pretation and Coherence in Legal Reasoning", The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2016 Edition), Edward N. Zalta (ed.). <https://plato.stanford.edu/archives/win2016/entries/legal-reas-interpret>
7. Zirk-Sadowski, M. Interpretation of Law and Judges Communities. *Int J Semiot Law* 25, 473–487 (2012). <https://doi.org/10.1007/s11196-011-9239-4>
8. Odile Ammann, 2019, Chapter 5. The Need for Interpretative Methods in International Law. In: *Domestic Courts and the Interpretation of International Law*. P: 161–190. [https://doi.org/10.1163/9789004409873\\_007](https://doi.org/10.1163/9789004409873_007)
9. Ткачук П. М. Правові позиції Конституційного Суду України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2006. № 1. С. 10–21.
10. Гринева А. В. Понятие и виды судебных правовых позиций: вопросы теории: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. М., 2008. 24 с.
11. Тихомиров Ю. А. Коллизионное право: учебное и научно практическое пособие. М.: Изд-во г-на Тихомирова М. Ю., 2000. 394 с.
12. Степанков В. Г. Правовая позиция: общетеоретические и прикладные: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Н. Новгород, 2003. 186 с.
13. Карташов В. Н. Правовые позиции Верховного Суда РФ по поводу применения судами общей юрисдикции общепризнанных принципов и норм международного права. *Судебное правоприменение: проблемы теории и практики: Сборник статей* /под ред. В. М. Сырых. М., 2007. С. 233–241.
14. Бляхман Б. Я. Формирование правовых позиций в процессе судебного правоприменения. *Вестник Омского университета. Серия "Право"*. 2009. № 4 (21). С. 74–81.
15. Власенко Н. А., Гринева А. В. Судебные правовые позиции (основы теории). М.: Юриспруденция, 2009. 168 с.
16. Мельничук С. М. Правові форми реалізації функцій сучасної держави Україна. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2019. 478 с.
17. Христова Г. До питання про зміст принципу остаточності рішень і висновків Конституційного Суду України у світлі конституційно-правової реформи. *Вісник Конституційного Суду України*. 2006. № 4. С. 49–56.
18. Словник української мови: в 11 тт. / за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970-1980. Т. 7: Поїхати-Приробляти. 1976. 723 с.
19. Большой толковый словарь русского языка /под ред. С. А. Кузнецова. СПб.: Норинт, 2000. 1536 с.

20. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України від 02.11.2004 р. № 15-рп/2004. *Офіційний вісник України*. 2004. № 45. Ст. 2975.
21. Окрема думка судді Мельника М. І. стосовно Висновку Конституційного Суду України № 3-в/2018. <http://www.ccu.gov.ua/docs/2441>
22. Приходько Х. Роль правових позицій Конституційного Суду України у становленні та розвитку доктрини конституційного процесу. *Вісник Конституційного Суду України*. 2015. № 2. С. 43–54.
23. Шевчук І. М. Правові позиції Конституційного Суду України. *Форум права*. 2012. № 4. С. 1064–1069. [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP\\_index.htm\\_2012\\_4\\_178.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_4_178.pdf)
24. Головін А. С. Захист прав і свобод людини і громадянина єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні: моногр. К.: Логос, 2012. 216 с.
25. Овчаренко В. Правові позиції Конституційного Суду України: поняття, суть і можливості перегляду. *Вісник Конституційного Суду України*. 2013. № 6. С. 61–71.
26. Домбровський І., Гергелійник В. Правові позиції Конституційного Суду України: окремі аспекти. *Вісник Конституційного Суду України*. 2011. № 4–5. С. 140–146.
27. Калинюк С. Правові позиції Конституційного Суду України: питання теорії. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 12. С. 193–196.
28. Шостенко О. І. Можливість перегляду Конституційним Судом України власних правових позицій. *Форум права*. 2012. № 2. С. 795–803. [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP\\_index.htm\\_2012\\_2\\_127.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_2_127.pdf)
29. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст. 376.
30. The Law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania. <https://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193>
31. Danielle E. Finck. Judicial Review: The United States Supreme Court Versus the German Constitutional Court, 20 *B.C. Int'l & Comp. L. Rev.* 123 (1997). <https://lawdigitalcommons.bc.edu/iclr/vol20/iss1/5>
32. Wolfgang Zeidler, Federal Constitutional Court of the Federal Republic of Germany: Decisions on the Constitutionality of Legal Norms, 62 *Notre Dame L. Rev.* 504 (1987). <https://scholarship.law.nd.edu/ndlr/vol62/iss4/2>

## REFERENCES

1. Bryntsev, V. D. (2013). *Sudovyy konstyutsionalizm v Ukrayini: doktryna i praktyka formuvannya* [Judicial constitutionalism in Ukraine: doctrine and practice of formation]. Monohrafiya. Kn. 1. Kharkiv: Pravo (in Ukr.).
2. Selivanov, A. (2011). Kharakterni oznaky doktrynalnoho verkhovenstva ta nezminyuvanosti pravovykh pozytsiy Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny [Characteristic features of doctrinal supremacy and immutability of legal positions of the Constitutional Court of Ukraine]. *Visnyk Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny*, (4–5), 50–56 (in Ukr.).
3. Luts, L. A. (2013). Argumentatsiya i sudebnyye pravovyye pozitsii [Argumentation and judicial legal positions]. *Yuridicheskaya tekhnika*, 7(1), 19–22 (in Russ.).
4. Khmaruk, T. V. (2017). Do pytannya shchodo nezminyuvanosti pravovykh pozytsiy Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny [On the question of the immutability of the legal positions of the Constitutional Court of Ukraine]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*, 167–174 (in Ukr.).
5. Shevchuk, S. V. (2008). *Zahalnoteoretychni problemy normatyvnosti aktiv sudovoyi vlady* [General theoretical problems of normative acts of the judiciary]. Doctor's thesis (12.00.01). Kharkiv (in Ukr.).
6. Dickson, Julie. Interpretation and Coherence in Legal Reasoning. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2016 Edition), Edward N. Zalta (ed.). <https://plato.stanford.edu/archives/win2016/entries/legal-reas-interpret>
7. Zirk-Sadowski, M. Interpretation of Law and Judges Communities. *Int J Semiot Law* 25, 473–487 (2012). <https://doi.org/10.1007/s11196-011-9239-4>
8. Odile Ammann, 2019, Chapter 5. The Need for Interpretative Methods in International Law. In: *Domestic Courts and the Interpretation of International Law*. P: 161–190. [https://doi.org/10.1163/9789004409873\\_007](https://doi.org/10.1163/9789004409873_007)
9. Tkachuk, P. M. (2006). Pravovi pozytsiyi Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny [Legal positions of the Constitutional Court of Ukraine]. *Visnyk Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny*, (1), 10–21 (in Ukr.).
10. Grineva, A. V. (2008). *Ponyatiye i vidy sudebnykh pravovykh pozitsiy: voprosy teorii* [The concept and types of judicial legal positions: theoretical question]. Extended abstract of candidate's thesis (12.00.01). Moskva (in Russ.).



11. Tikhomirov, YU. A. (2000). *Kollizionnoye pravo* [Conflict law]. Uchebnoye i nauchno prakticheskoye posobiye. Moskva: Izd-vo g-na Tikhomirova M. YU. (in Russ.).
12. Stepankov, V. G. (2003). *Pravovaya pozitsiya: obshcheteoreticheskiye i prikladnyye* [Legal position: general theoretical and applied]. Candidate's thesis (12.00.01). N. Novgorod (in Russ.).
13. Kartashov, V. N. (2007). Pravovyye pozitsii Verkhovnogo Suda RF po povodu primeneniya sudami obshchey yurisdiktsii obshchepriznannykh printsipov i norm mezhdunarodnogo prava [Legal positions of the Supreme Court of the Russian Federation regarding the application by courts of general jurisdiction of generally recognized principles and norms of international law]. In: Syrykh, V. M. (Red.). *Sudebnoye pravoprimeneniye: problemy teorii i praktiki: Sbornik statey*. Moskva (s. 233–241) (in Russ.).
14. Blyakhman, B. YA. (2009). Formirovaniye pravovykh pozitsiy v protsesse sudebnogo pravoprimeneniya [Formation of legal positions in the process of judicial enforcement]. *Vestnik Omskogo universiteta. Seriya "Pravo"*, 4(21), 74–81 (in Russ.).
15. Vlasenko, N. A., & Grineva, A. V. (2009). *Sudebnyye pravovyye pozitsii (osnovy teorii)* [Judicial legal positions (foundations of the theory)]. Moskva: Yurisprudentsiya (in Russ.).
16. Melnychuk, S. M. (2019). *Pravovi formy realizatsiyi funktsiy suchasnoyi derzhavy Ukrayina* [Legal forms of realization of functions of the modern state Ukraine]. Doctor's thesis (12.00.01). Kyiv (in Ukr.).
17. Khrystova, H. (2006). Do pytannya pro zmist pryntsypu ostatochnosti rishen i vysnovkiv Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny u svitli konstytutsiyno-pravovoyi reformy [On the question of the content of the principle of finality of decisions and conclusions of the Constitutional Court of Ukraine in the light of constitutional and legal reform]. *Visnyk Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny*, (4), 49–56 (in Ukr.).
18. Bilodid, I. K. (Red.). (1976). *Slovnnyk ukrayinskoyi movy* [Dictionary of the Ukrainian language]. Kyiv: Naukova dumka, 1970-1980. T. 7: Poyikhaty-Pryroblyaty (in Ukr.).
19. Kuznetsov, S. A. (2000). *Bolshoy tolkovyy slovar russkogo yazyka* [Great Dictionary of Russian language]. SPB.: Norint (in Russ.).
20. Rishennya Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny u spravi za konstytutsiynym podannym Verkhovnoho Sudu Ukrayiny [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in a case on a constitutional petition of the Supreme Court of Ukraine]. (02.11.2004 No. 15-rp/2004). *Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny*, (45), 2975 (in Ukr.).
21. *Okrema dumka suddi Melnyka M. I. stosovno Vysnovku Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny* [Dissenting opinion of Judge Melnyk MI regarding the Opinion of the Constitutional Court of Ukraine]. (No. 3-v/2018). <http://www.ccu.gov.ua/docs/2441> (in Ukr.).
22. Prykhodko, KH. (2015). Rol pravovykh pozytsiy Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny u stanovlenni ta rozvytku doktryny konstytutsiynoho protsesu [The role of legal positions of the Constitutional Court of Ukraine in the formation and development of the doctrine of the constitutional process]. *Visnyk Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny*, (2), 43–54 (in Ukr.).
23. Shevchuk, I. M. (2012). Pravovi pozytsiyi Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny [Legal positions of the Constitutional Court of Ukraine]. *Forum prava*, (4), 1064–1069. [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP\\_index.htm\\_2012\\_4\\_178.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_4_178.pdf) (in Ukr.).
24. Holovin, A. S. (2012). *Zakhyst prav i svobod lyudyny i hromadyanyna yedynym orhanom konstytutsiynoyi yurysdyktsiyi v Ukrayini* [Protection of human and civil rights and freedoms by the only body of constitutional jurisdiction in Ukraine]. Monohr. Kyiv: Lohos (in Ukr.).
25. Ovcharenko, V. (2013). Pravovi pozytsiyi Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny: ponyattya, sut i mozhlyvosti perehlyadu [Legal positions of the Constitutional Court of Ukraine: concept, essence and possibilities of revision]. *Visnyk Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny*, (6), 61–71 (in Ukr.).
26. Dombrovskyy, I., & Herheliynyk, V. (2011). Pravovi pozytsiyi Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny: okremi aspekty [Legal positions of the Constitutional Court of Ukraine: some aspects]. *Visnyk Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny*, (4–5), 140–146 (in Ukr.).
27. Kalynyuk, S. (2017). Pravovi pozytsiyi Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny: pytannya teorii [Legal positions of the Constitutional Court of Ukraine: questions of theory]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, (12), 193–196 (in Ukr.).
28. Shostenko, O. I. (2012). Mozhlyvist perehlyadu Konstytutsiynym Sudom Ukrayiny vlasnykh pravovykh pozytsiy [Opportunity for the Constitutional Court of Ukraine to review its own legal positions]. *Forum prava*, (2), 795–803. [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP\\_index.htm\\_2012\\_2\\_127.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_2_127.pdf) (in Ukr.).
29. Pro Konstytutsiynyy Sud Ukrayiny [About the Constitutional Court of Ukraine]. Zakon Ukrayiny (13.07.2017 No. 2136–8). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, (35), 376 (in Ukr.).
30. The Law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania. <https://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193>
31. Danielle E. Finck. Judicial Review: The United States Supreme Court Versus the German Constitu-

tional Court, 20 B.C. Int'l & Comp. L. Rev. 123 (1997).

<https://lawdigitalcommons.bc.edu/iclr/vol20/iss1/5>

32. Wolfgang Zeidler, Federal Constitutional Court of the Federal Republic of Germany: Decisions on the Constitutionality of Legal Norms, 62 Notre Dame L. Rev. 504 (1987).

<https://scholarship.law.nd.edu/ndlr/vol62/iss4/2>

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

**Published in:**

Форум права: 66 pp. 15–24 (1).

**Related identifiers:**

10.5281/zenodo.4486517

[http://forumprava.pp.ua/files/015-024-2021-1-FP-Melnichuk\\_4.pdf](http://forumprava.pp.ua/files/015-024-2021-1-FP-Melnichuk_4.pdf)

[http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP\\_index.htm\\_2021\\_1\\_4.pdf](http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2021_1_4.pdf)

**License (for files):**

[Creative Commons Attribution 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

**Received:** 15.01.2021

**Revised:** 28.01.2021

**Available online:** 01.02.2021

**Cite as:**

Мельничук, С. М. (2021). Інтерпретаційно-правові позиції Конституційного Суду України: загальнотеоретичні питання. *Форум Права*, 66(1), 15–24. <http://doi.org/10.5281/zenodo.4486517>

Melnichuk, S. M. (2021). Interpretatsiyno-pravovi pozytsiyi Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny: zahalnoteoretychni pytannya [The Interpretive Legal Position of Constitutional Court of Ukraine: General Theoretical Issues]. *Forum Prava*, 66(1), 15–24. <http://doi.org/10.5281/zenodo.4486517>